

Grenzen aan onmiddellijke voorzieningen

Nummer: Juridisch up to Date 2021-0072

Auteur(s)

Mr. J. (Juliette) Wareman werkzaam bij Van Benthem & Keulen advocaten en notariaat te Utrecht
mr. S.J.A. (Sjoerd) van Gils werkzaam bij Van Benthem & Keulen advocaten en notariaat te Utrecht

Door het treffen van onmiddellijke voorzieningen kan de Ondernemingskamer niet alleen in een heel vroeg stadium in een enquêteprocedure ingrijpen waardoor een geschil kan worden bevroren, maar onmiddellijke voorzieningen kunnen er ook aan bijdragen dat het geschil nog voordat het onderzoek is afgerond in der minne wordt opgelost. De Ondernemingskamer komt een zeer grote mate van vrijheid toe bij het treffen van onmiddellijke voorzieningen. De Ondernemingskamer omarmt deze vrijheid en maakt regelmatig gebruik van haar bevoegdheid. Daarbij kenmerken de beschikkingen van de Ondernemingskamer zich door een praktische interpretatie van wettelijke regelingen. In het licht van deze gedachte is de uitspraak van de Hoge Raad van 11 december 2020¹ een 'vreemde eend in de bijt' te noemen, nu de Hoge Raad in deze uitspraak aangeeft dat het onderwerp waarop een onmiddellijke voorziening werd verzocht een wettelijke regeling kent, die haar bevoegdheid beperkt. De uitspraak van de Hoge Raad vormt dan ook de aanleiding voor ons om in dit artikel de grenzen van onmiddellijke voorzieningen ex artikel 2:349a BW nader te analyseren.

1. Inleiding

In haar uitspraak van 27 september 2000, in de '*Gucci-beschikking*', heeft de Hoge Raad benadrukt dat de enquêteprocedure uiteenvalt in een tweetal afzonderlijke procedures.² Deze procedures zijn vervolgens in de zogenaamde '*Scheiparbeschikking*' aangeduid als de 'twee fasen'.³ De enquêteprocedure bestaat daarmee dus uit twee afzonderlijke verzoekschriftprocedures. De eerste fase vangt aan met een enquêteverzoek.⁴ Beveelt de Ondernemingskamer vervolgens een onderzoek, dan vormt die beslissing een eindbeschikking. Echter, daarmee is de eerste fase nog niet ten einde. De eerste fase van de enquêteprocedure eindigt pas wanneer het onderzoeksverslag gedeponereerd wordt ter griffie van het Gerechtshof Amsterdam.⁵

Op grond van artikel 2:349a lid 2 BW kan de Ondernemingskamer in elke stand van de enquêteprocedure verzocht worden om onmiddellijke voorzieningen te treffen. Dat betekent dat zowel tijdens de eerste als de tweede fase van de enquêteprocedure onmiddellijke voorzieningen getroffen kunnen worden, alsmede in de daartussen gelegen onderzoeksfase.⁶ Na de tweede fase kunnen eindvoorzieningen worden getroffen op grond van artikel 2:355 BW.

2. Grenzen aan voorzieningen

De Ondernemingskamer kan overgaan tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen als zij voorlopig van oordeel is dat er gegronde redenen zijn om aan een juist beleid te twijfelen, en onmiddellijke voorzieningen vereist zijn in verband met de toestand van de rechtspersoon of in het belang van het onderzoek. Er is echter een aantal grenzen die de Ondernemingskamer in acht moet nemen bij het treffen van onmiddellijke voorzieningen.

Stoel van de ondernemer

Een grens die de Ondernemingskamer blijkens de parlementaire geschiedenis bij het treffen van onmiddellijke voorzieningen niet mag overschrijden, is de spreekwoordelijke 'stoel van de bestuurder'.⁷ Hoewel artikel 2:349a BW geen opsomming van voorzieningen bevat, dient de Ondernemingskamer met haar bevoegdheden slechts het raamwerk te creëren waarmee de ondernemer zelf de rust kan terugbrengen. Onmiddellijke voorzieningen mogen er niet op neerkomen dat de Ondernemingskamer het beleid zelf in handen neemt.

Noodzakelijk voor onderzoek of onderneming

Zoals aangegeven wordt een onmiddellijke voorziening getroffen in het belang van de rechtspersoon of het belang van het onderzoek. In de zogenoemde '*Skygate-beschikking*', heeft de Hoge Raad beslist dat de Ondernemingskamer de vrijheid toekomt om zodanige onmiddellijke voorzieningen te

treffen als zij in verband met de toestand van de rechtspersoon of in het belang van het onderzoek *noodzakelijk* acht. De Skygate-beschikking illustreert dan ook de grote mate van vrijheid die de Ondernemingskamer toekomt bij het treffen van onmiddellijke voorzieningen. Uit dezelfde beschikking volgt dat met de onmiddellijke voorziening inbreuk gemaakt mag worden op de geldende rechtsverhoudingen binnen de vennootschap.⁸

Strijd met dwingend recht mogelijk indien een billijke afweging heeft plaatsgevonden

De Hoge Raad heeft in de '*Versatel II-beschikking*' geoordeeld dat de Ondernemingskamer van bepalingen van dwingend recht mag afwijken, indien met het oog op de gevolgen daarvan een billijke afweging van de partijbelangen heeft plaatsgevonden en de voorziening noodzakelijk is. In deze zaak ging het om een onmiddellijke voorziening waarbij commissarissen werden benoemd die met uitsluiting van anderen bevoegd waren om Versatel te vertegenwoordigen. Dit was in strijd met het dwingendrechtelijke voorschrift van artikel 2:146 BW op grond waarvan de algemene vergadering bevoegd is personen aan te wijzen om de vennootschap te vertegenwoordigen. A-G Timmerman schreef in zijn conclusie bij de Versatel II-beschikking dat de bevoegdheid van de Ondernemingskamer om soms buiten de wet om een onmiddellijke voorziening te treffen, aansluit bij het bepaalde in artikel 2:8 lid 2 BW. De mogelijkheid om dwingendrechtelijke voorschriften opzij te zetten wordt op basis van dat artikel gecreëerd als dit in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid aanvaardbaar is.⁹

Ook onomkeerbare onmiddellijke voorzieningen mogelijk

De Ondernemingskamer treft onmiddellijke voorzieningen voor de duur van het geding (artikel 2:349a lid 2 BW). Daarin ligt een grens besloten dat de Ondernemingskamer geen voorzieningen kan treffen die de bedoeling hebben langer dan het geding te werken (bijvoorbeeld een verklaring voor recht). De Ondernemingskamer kan echter wel onmiddellijk voorzieningen treffen die kunnen leiden tot onomkeerbare gevolgen (als de voorziening maar naar haar aard tijdelijk en voor de duur van het geding is).¹⁰

Proportionaliteit en spoedeisendheid

Het vereiste dat de onmiddellijke voorziening noodzakelijk moet zijn, betekent dat een minder ingrijpende voorziening niet voor handen moet zijn. Ten slotte brengt het vereiste van 'noodzaak' met zich dat voor het treffen van onmiddellijke voorzieningen sprake moet zijn van spoedeisendheid. De achtergrond daarbij is dat de onmiddellijke voorzieningen hun oorsprong in het kort geding hebben liggen, hetgeen betekent dat er een spoedeisend belang aanwezig moet zijn.¹¹

Geen onmiddellijke voorziening zonder verzoek

Op basis van de zojuist toegelichte vrijheid, kan de Ondernemingskamer andere voorzieningen treffen dan die waarom door de desbetreffende verzoeker verzocht is.¹² Daarbij kan de Ondernemingskamer niet alleen minder ingrijpende, maar ook meer ingrijpende maatregelen kan treffen dan waarom gevraagd is.¹³ Echter, de Ondernemingskamer mag niet ambtshalve onmiddellijke voorzieningen treffen wanneer geen onmiddellijke voorzieningen zijn gevraagd.

Conclusie

Als om onmiddellijke voorzieningen is verzocht, mag de Ondernemingskamer deze (en andere) voorzieningen treffen, als zij noodzakelijk zijn in het belang van het onderzoek of in het belang van de onderneming en indien de desbetreffende voorziening proportioneel is. De Ondernemingskamer mag daarbij afwijken van voorschriften volgend uit dwingend recht. De grens die zij daarbij in acht moet nemen is dat zij niet op de stoel van de bestuurder plaats mag nemen.

3. Veelvuldig getroffen onmiddellijke voorzieningen

Welke onmiddellijke voorzieningen kan de Ondernemingskamer treffen? In artikel 2:349a lid 2 BW, is niet zoals bij de eindvoorzieningen op grond van artikel 2:356 BW voorzien in een limitatieve lijst. Dat betekent dat de Ondernemingskamer de mogelijkheid heeft om praktisch en derhalve creatief te zijn in het treffen van een passende voorziening, hetgeen in de jaren heeft geresulteerd in een tal van verschillende voorzieningen.

Gezien deze grote mate van vrijheid bestaat er geen overzicht met betrekking tot de mogelijke voorzieningen die de Ondernemingskamer kan treffen. In het verleden hebben meerdere auteurs, waaronder Holtzen¹⁴, Geerts¹⁵ en Olden¹⁶, een overzicht van de meest gebruikelijke onmiddellijke

voorzieningen proberen op te stellen. Wanneer deze overzichten worden samengevoegd komt men op een overzicht met een vijftiental door de Ondernemingskamer (vaak) getroffen onmiddellijke voorzieningen:

1. Schorsing van (vennootschappen als) bestuurder van de rechtspersoon.
2. Schorsing van het stemrecht op aandelen.
3. Benoeming van een nieuwe bestuurder voor de duur van het geding.
4. Benoeming commissaris met doorslaggevende stem in het bestuur.
5. Benoeming van een bestuurder met doorslaggevende stem in de bestuursvergadering.
6. Verbod aan de aandeelhouders om verder besluiten te nemen.
7. Verbod aan het bestuur (rechts)handelingen te verrichten die een wijziging – kunnen – (mee)brenge(n) in de status quo van de – onderneming van – de vennootschap en verbod tot (verder) uitvoering van een (aangepaste) samenwerking.
8. Vernietiging van decharge besluiten.
9. Benoeming van een commissaris, wiens toestemming nodig is voor het aangaan van overeenkomsten.
10. Benoeming van een commissaris met stemrecht in algemene vergadering van aandeelhouders.
11. Benoeming van commissaris die de bevoegdheden van de algemene vergadering van de vennootschap uitoefent en aan wie het stemrecht op de geplaatste aandelen in haar kapitaal toekomt.
12. Machtiging van de Raad van Commissarissen tot het wijzigen van de statuten en het uitgeven van aandelen.
13. Ontnemen van de bevoegdheid aan de algemene vergadering om bestuurders te schorsen of te ontslaan.
14. Bepaling dat besluiten van de vergadering van houders van prioriteitsaandelen de voorafgaande goedkeuring nodig hebben van het bestuur van de vennootschap in samenhang met benoeming van de bestuurder door de Ondernemingskamer.
15. Schorsing van uitvoering van besluiten van de aandeelhoudersvergadering.

Artikel 2:8 BW en artikel 6:162 BW

De grondslag voor de mogelijkheid van het treffen van onmiddellijke voorzieningen die afwijken van dwingendrechtelijke bepalingen door de Ondernemingskamer wordt gevonden in artikel 2:8 BW. Artikel 2:8 BW, en andere open normen in het materiële recht zijn vaker grondslag voor ingrijpen van de Ondernemingskamer, al dan niet middels onmiddellijke voorzieningen. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de norm van de onrechtmatige daad van artikel 6:162 BW, de redelijkheid en billijkheid van artikel 6:248 BW, de onvoorzien omstandigheden van artikel 6:258 BW en de bepaling omtrent misbruik van bevoegdheid van artikel 3:13 BW.

4. Hoge Raad 11 december 2020

Op grond van de hierboven geschetste ruime bevoegdheden van de Ondernemingskamer ten aanzien van het treffen van onmiddellijke voorzieningen, is het oordeel van de Hoge Raad in haar uitspraak van 11 december 2020 een 'vreemde eend in de bijt' te noemen.

Centraal in deze uitspraak staat een begin 2016 door Verzoeker (Y) bij de Ondernemingskamer ingediend enquêteverzoek. Verzoeker (Y) neemt via de vennootschap HPL deel in Delco, een houdstermaatschappij die investeert in ondernemingen die zich bezighouden met de handel in recyclebare metalen. Het resterende belang in Delco wordt gehouden door Verweerder (X) via de vennootschap SVO. Tezamen vormen HPL en SVO het bestuur van Delco en zijn zij als bestuurders gezamenlijk bevoegd om Delco te vertegenwoordigen.

Een van de ondernemingen waarin Delco investeert is Chiho-Tiande Group, een vennootschap opgericht naar het recht van de Kaaimaneilanden. In de periode 2012 tot en met 2015 heeft Delco haar aandelenbelang in Chiho-Tiande Group afgebouwd en de aandelen verkocht aan diverse investeerders. In het kader van die afbouw van de participatie door Delco is er tussen Delco en een andere (indirecte) grootaandeelhouder, Betrokkene, een conflict ontstaan. In reactie op het conflict heeft HPL vervolgens, namens Delco, een advocaat ingeschakeld in Hong Kong, welke eind 2015 een aantal procedures namens Delco bij de High Court van Hong Kong heeft aangespannen.

De andere aandeelhouder van Delco, SVO, is het met deze aanpak niet eens, hetgeen leidt tot een patstelling tussen SVO en HPL. Deze discussie was aanleiding voor het begin 2016 bij de Ondernemingskamer ingediende enquêteverzoek. Bij beschikking van 1 februari 2016 heeft de Ondernemingskamer overwogen dat tussen de bestuurders van Delco een onoverbrugbaar verschil van mening bestaat over het jegens de zakenpartners van Delco te voeren beleid, waarna de Ondernemingskamer een onderzoek heeft bevolen naar het beleid en de gang van zaken van Delco

vanaf 1 januari 2015. Voorts heeft de Ondernemingskamer bij wijze van onmiddellijke voorziening ex artikel 2:349a BW een bestuurder met beslissende stem van Delco benoemd en bepaald dat deze bestuurder zelfstandig bevoegd was Delco te vertegenwoordigen. In het kader van haar beschikking heeft de Ondernemingskamer overwogen dat de bestuurder tot taak had het procesbeleid in de procedures in Hong Kong te bepalen.

Na overleg met zowel Verzoeker (Y) als Verweerder (X), heeft de door de Ondernemingskamer aangestelde bestuurder besloten de in Hong Kong lopende procedures voort te zetten. Zoals eerder toegelicht, zag het in Hong Kong lopende geschil op de afwikkeling van de deelneming van Delco in Chiho-Tiande Group. Meer specifiek concentreert het geschil zich op de discussie of er tussen Delco en Betrokkene wel of geen verrekeningafspraken is gemaakt. Delco stelt zich op het standpunt dat een dergelijke afspraak nimmer is gemaakt.

In het kader van deze in Hong Kong lopende discussie, wenst Delco (althans Verzoeker (Y)) een zogenoemde *witness statement* van Verweerder (X), op basis waarvan Verweerder (X) verklaart dat er nooit afspraken over een verrekening zijn gemaakt. Verweerder is echter niet bereid een dergelijke *witness statement* af te geven vanwege de daaraan voor hem verbonden risico's. Daarop heeft HPL (althans Verzoeker (Y)) eind 2019 (wederom) de Ondernemingskamer verzocht om bij wijze van onmiddellijke voorziening SVO (althans de bestuurder van Verweerder (X)) op straffe van een dwangsom te bevelen dat hij uiterlijk op 17 januari 2020 een door hem ondertekende *witness statement* dient af te geven.

In haar verweerschrift stelt SVO (althans Verweerder (X)), dat Delco en HPL niet-ontvankelijk in hun verzoek zijn. Zij hebben daartoe onder meer aangevoerd dat (i) het verzoek in strijd is met artikel 2:349a BW omdat het niet strekt tot een voorziening in verband met de toestand van de rechtspersoon en/of in het belang van het onderzoek en (ii) Verweerder (X) als Nederlands staatsburger en Nederlands ingezetene niet kan worden gedwongen als getuige op te treden in een procedure voor de rechter in Hongkong, omdat daarvoor een wettelijke basis ontbreekt.

De Ondernemingskamer gaat niet mee in de verzoeken van Delco en HPL. Allereerst overweegt de Ondernemingskamer dat er een systematiek is op grond waarvan getuigen kunnen worden gedwongen te getuigen in Nederland. In die systematiek, waaronder de artikelen 164 en 173 Rv vallen, zijn partijgetuigen verplicht te verklaren, maar zij kunnen daartoe niet worden gedwongen. Een bestuurder van een vennootschap kwalificeert als partijgetuige. Dit systeem geldt eveneens als personen naar Nederlands recht in een buitenlandse procedure moeten getuigen.

Gezien SVO onder het Nederlandse recht als een partijgetuige kon worden aangemerkt, was volgens de Ondernemingskamer een expliciete wettelijke basis vereist om SVO (althans Verweerder (Y)) te kunnen dwingen een verklaring af te leggen ten behoeve van een buitenlandse procedure. Nu een dergelijke wettelijke basis ontbreekt, kon volgens de Ondernemingskamer SVO binnen het Nederlandse systeem van getuigenverklaringen niet worden gedwongen om te getuigen. In dat kader overweegt de Ondernemingskamer dat de grote mate van vrijheid die zij heeft bij het bepalen welke onmiddellijke voorzieningen zij treft, het de rechtsvormende taak van de Ondernemingskamer te buiten gaat om op basis van haar bestaande bevoegdheden te voorzien in het ontbreken van een wettelijke basis bij een verzoek.

De normen neergelegd in art. 2:8 BW (aanvullende en beperkende werking redelijkheid en billijkheid), art. 2:9 BW (bestuurders zijn gehouden tot een behoorlijke taakvervulling), art. 2:239 lid 5 BW (bestuurders richten zich naar het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming) en art. 6:162 BW (onrechtmatige daad) maken dit niet anders. Volgens de Ondernemingskamer zijn deze normen te algemeen om de specifieke wettelijke bepalingen omtrent partijgetuigen en de rechtspraak die in dit kader is ontwikkeld opzij te zetten en vormen een onvoldoende wettelijke basis om bestuurders – in strijd met het geldende Nederlandse burgerlijk procesrecht – te dwingen als partijgetuige een verklaring af te leggen. De regel dat een partijgetuige niet kan worden gedwongen een verklaring af te leggen, geldt ongeacht welk belang een ander bij de verklaring stelt te hebben.

Op basis van het bovenstaande heeft de Ondernemingskamer vervolgens het verzoek van Delco en HPL afgewezen en de overige verweren van SVO onbesproken gelaten. De Hoge Raad heeft vervolgens het cassatieberoep van Delco en HPL afgedaan met verwijzing naar artikel 81 lid 1 RO.

5. Conclusie en bevindingen

De Ondernemingskamer komt een grote mate van vrijheid toe bij het treffen van onmiddellijke voorzieningen. Zolang onmiddellijke voorzieningen noodzakelijk zijn in het belang van het onderzoek

of de onderneming en het treffen ervan proportioneel is, mag zij afwijken van het dwingend recht en van de statuten om in een zo passend mogelijke voorziening voor een conflict te voorzien.

Met deze vrijheden in haar gereedschapskist, spreekt het dan ook voor zich dat de Ondernemingskamer over het algemeen haar vrijheden omarmt om praktisch te kunnen omgaan met wettelijke regelingen die direct invloed hebben op haar bevoegdheden. Bijvoorbeeld met de wettelijke regeling van vertegenwoordigingsbevoegdheid bij het indienen (en/of intrekken) van verzoeken. Indien er twee zelfstandig bevoegde bestuurders zijn en de ene bestuurder dient een verzoekschrift in, dan is de Ondernemingskamer doorgaans geneigd om voorbij te gaan aan de (op zichzelf volkomen rechtsgeldige) intrekking van het verzoekschrift door de andere zelfstandig bevoegde bestuurder. Deze praktische benadering wordt in de praktijk erg gewaardeerd.

De uitspraak van de Ondernemingskamer in de onderhavige zaak is in dat licht wat lastiger te plaatsen. Het lijkt erop dat de Ondernemingskamer in deze zaak juist een nieuwe grens aan haar bevoegdheden heeft geïntroduceerd (althans bevestigd). De Ondernemingskamer oordeelt in deze zaak dat er al een specifieke regeling bestaat ten aanzien van het horen van getuigen en dat om die reden een daarmee strijdige onmiddellijke voorziening in ieder geval niet kan worden getroffen. De open normen (waarop andere bevoegdheden van de Ondernemingskamer wel zijn gebaseerd) bieden onvoldoende grondslag om een hiervan afwijkende bevoegdheid te scheppen. Daarom komt zij er niet aan toe om te beoordelen of de gevraagde onmiddellijke voorziening (sowieso) binnen de grenzen van artikel 2:349a BW valt en noodzakelijk is in het kader van het onderzoek of de onderneming.

Het is onduidelijk of het oordeel van de Ondernemingskamer, dat een specifieke wettelijke regeling eraan in de weg staat dat zij een onmiddellijke voorziening treft, breder toepasbaar is.

Wij kunnen het resultaat in de procedure (Y wordt niet bevolen een witness statement af te leggen) goed billijken. Onzes inziens had deze uitkomst echter ook via een andere route bereikt kunnen worden. De door Delco en HPL gevraagde voorziening had naar onze mening ook kunnen worden afgewezen op grond van de voorwaarden voor het treffen van onmiddellijke voorzieningen. Het valt immers te betwijfelen of de verklaring in verband met de toestand van de rechtspersoon of in het belang van het onderzoek noodzakelijk is. Door te oordelen dat zij in het kader van de verplichting tot het afleggen van een getuigenverklaring geen onmiddellijke voorzieningen kan treffen die ingaan tegen de duidelijke wettelijke regeling, heeft de Ondernemingskamer duidelijkheid geschapen over deze specifieke onmiddellijke voorziening. Onduidelijk is (ons) hoe de mogelijkheid van de Ondernemingskamer om op grond van open normen met dwingendrechtelijke bepalingen strijdige onmiddellijke voorzieningen te treffen zich verhoudt met deze beperking. Zijn er meer specifieke wettelijke regelingen denkbaar die de mogelijkheden van de Ondernemingskamer om onmiddellijke voorzieningen te treffen op deze wijze beperken? Het is denkbaar dat de redenering hierachter (toch) is dat het desbetreffende in de wet geregelde onderwerp ligt buiten de grenzen van artikel 2:349a BW. Op onderwerpen die binnen die grenzen vallen is de Ondernemingskamer immers wel bereid om onmiddellijke voorzieningen te treffen die in strijd zijn met de wettelijke regeling. Indien dit het geval is, zou een nieuwe discussie mogelijk zijn. Welke onderwerpen bevinden zich binnen, en welke buiten de grenzen van artikel 2:349a BW. Met andere woorden: van welke dwingendrechtelijke bepalingen kan (indien dat is aangewezen) worden afgewezen en bij welke dwingendrechtelijke bepalingen (of regelingen) kan dat nimmer het geval zijn?

Voetnoten:

1. HR 11 december 2020, [ECLI:NL:HR:2020:2000](#).
2. HR 27 september 2000, [ECLI:NL:HR:2000:AA7245](#).
3. HR 6 juni 2003, [ECLI:NL:HR:2003, NJ 2003/486 m.nt. Maeijer, JOR 2003/161 m.nt. Josephus Jitta \(Scheipar\)](#).
4. Artikel 2:345 lid 1 BW.
5. Artikel 2:353 lid 1 BW.
6. Een lange tijd is er de discussie gevoerd of tijdens de eerste fase van de enquêteprocedure wel onmiddellijke voorzieningen getroffen konden worden voordat op het eigenlijke enquêteverzoek was beslist. Deze discussie is uiteindelijk beslecht door het oordeel van de Hoge Raad in de DSM-beschikking van 2007, waarin zij heeft bepaald dat de Ondernemingskamer wel degelijk dergelijke 'spoedvoorzieningen' mag treffen: Hoge Raad 14 december 2007, [ECLI:NL:HR:2007:BB3523](#) (DSM; m.nt. Maeijer en JOR 2008/11, m.nt. Doorman).
7. Kamerstukken II 1967/68, 9596, nr. 3, p. 7.
8. HR 19 oktober 2001, [ECLI:NL:HR:200:AD5138 \(Skygate\)](#).
9. Conclusie A-G Timmerman bij Hoge Raad 14 september 2007, [ECLI:NL:PHR:2007:BA4888](#).
10. Hof Amsterdam (OK) 30 oktober 2013, [ECLI:NL:GHAMS:2013:4156](#), JOR 2013/337 m.nt. M.W. Josephus Jitta (Novero Holding).

11. Storm, Corporate Litigation bij de Ondernemingskamer, Den Haag: Bju 2018, pagina 27.
12. Zie in dat kader Hoge Raad 19 oktober 2001, [ECLI:NL:HR:2001:AD5138](#) (Skygate) en Hoge Raad 14 september 2007, [ECLI:NL:HR:2007:BA4887](#) (Versatel II).
13. HR 4 oktober 2002, [ECLI:NL:PHR:2002:AE8338](#), JOR 2002/214 m.nt. Van den Ingh (Zwagerman).
14. M. Holtzer, 'Rechtspraakoverzicht enquêterecht 2000 en 2001', in: Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2001-2002, Deventer: Kluwer 2002, p. 32.
15. P.G.F.A Geerts, GS Rechtspersonen, commentaar op artikel 349a Boek 2 BW.
16. P.D. Olden, 'Tien jaar onmiddellijke voorzieningen', Ondernemingsrecht 2003, p.549.

Datum: 20210604